

Zie jij écht wie er voor je zit?

Over vooroordelen, verwachtingen en
hun invloed op studiekeuzes

Universiteit Utrecht

Dr. Susanne Jansen (zij/haar) & Dr. Gemma Corbalan (zij/haar)
Onderwijsadvies & Training
Universiteit Utrecht

Wie zijn wij?

Spaans / Catalaans

Vader uit Nederland
Moeder uit Indonesië

Hobbies: pilates,
piano spelen

1e in gezin
op universiteit

Mijn eigen keuzes &
begeleiding op de
middelbare school

1e in gezin
op universiteit

Twee kinderen (2
en 5 jaar oud)

Eerder: biologieles
gegeven op
middelbare school
in Voorburg

Twee kinderen (11
en 16 jaar oud)

Werken in NL
context (taal &
cultuur)

Nu: projecten in vo
en focus op
aansluiting vo-
vervolgstudie

Hobbies: BRN
workout

Eigen ervaring met
stereotypen,
onbewuste
vooroordelen en
verwachtingen

Susanne Jansen

Gemma Corbalan

Oordelen

Kijk naar dit object en zeg er één ding over.

Beschrijving, Interpretatie en Evaluatie/Oordeel

Describe, Interpret, Evaluate (DIE)

1. **Beschrijving:** Wat zie ik?
2. **Interpretatie:** Hoe kan ik verklaren wat ik zie?
3. **Evaluatie/oordeel:** Wat voel ik (wat betekent dit voor mij?)

(Bennett, 2018)

Wat heeft dit te maken met jouw rol als studiekeuzebegeleider?

- Wat we net zagen gebeurt niet alleen bij objecten, maar ook bij mensen
- En dus ook in gesprekken met leerlingen
- Studiekeuzebegeleider <-> leerling

Bron: Klokhuis

Hokjesdenken

Hokjesdenken:
Hoe zien we dit terug
in jullie rol als studiekeuzebegeleider?

Casus

Yara zit in leerjaar 3 van vmbo-basis/kader. Ze werkt graag praktisch en is nauwkeurig tijdens technieklessen. In de klas is ze rustig en laat ze anderen vaak eerst aan het woord.

Tijdens een **gesprek over vervolgoopleidingen** zegt Yara dat techniek haar misschien interessant lijkt, bijvoorbeeld installatietechniek of voertuigen. Ze wijst kort naar een foto van een werkplaats, maar trekt haar hand terug en zegt ongemakkelijk: *"Ik weet niet of dat wel iets voor meisjes is."* Ze vertelt dat weinig meisjes in haar klas voor techniek kiezen en dat haar familie twijfelend reageerde toen ze dit thuis noemde.

Individueel (2 min):

- 1) Wat zou je **eerste reactie** zijn (wat zou je meteen over Yara denken?)
- 2) En nu: wat zie en hoor je **feitelijk**?
- 3) Welke **interpretatie** plak je daar misschien automatisch op?

In duo's (5 min):

- 4) **Vergelijk:** hadden jullie dezelfde eerste reactie, of juist niet?
- 5) Stel: je handelt vanuit deze eerste interpretatie. **Wat merkt Yara dan feitelijk aan jouw vragen, toon of advies?**
- 6) Wat kan het **effect** daarvan zijn op Yara's **zelfbeeld?** en **studiekeuze?**
- 5) Welke **andere verklaringen** zijn mogelijk voor Yara's gedrag?

Stereotyperen

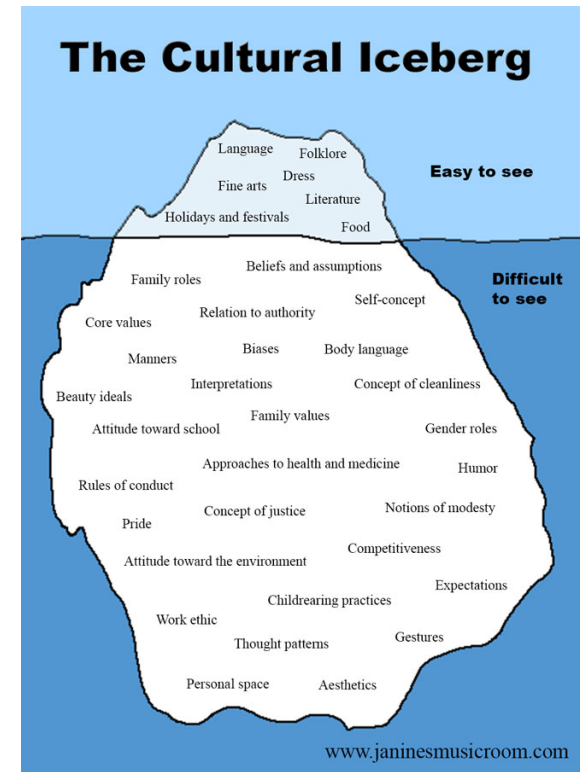
Het is makkelijk om in **stereotypen te denken**.
We beoordelen mensen vaak op wat we als eerst **zien of horen**.

Stereotyperen is **menselijk** en gaat **automatisch**:
Ons brein probeert de wereld snel te **ordenen**.

Maar kan ook ons gesprek en advies ongemerkt sturen.

Het gaat er **niet** om geen stereotypen te hebben,
maar om je ervan **bewust** te zijn dat je ze hebt (dus dat bias bestaat).

En...om je **oordeel uit te stellen**: wat weet ik zeker, en wat vul ik in?

Hoge verwachtingen gedrag

Social Psychology of Education (2021) 24:1535–1556
<https://doi.org/10.1007/s11218-021-09668-1>

'Believe in me, and I will too': a study of how teachers' expectations instilled confidence in Grade 10 students

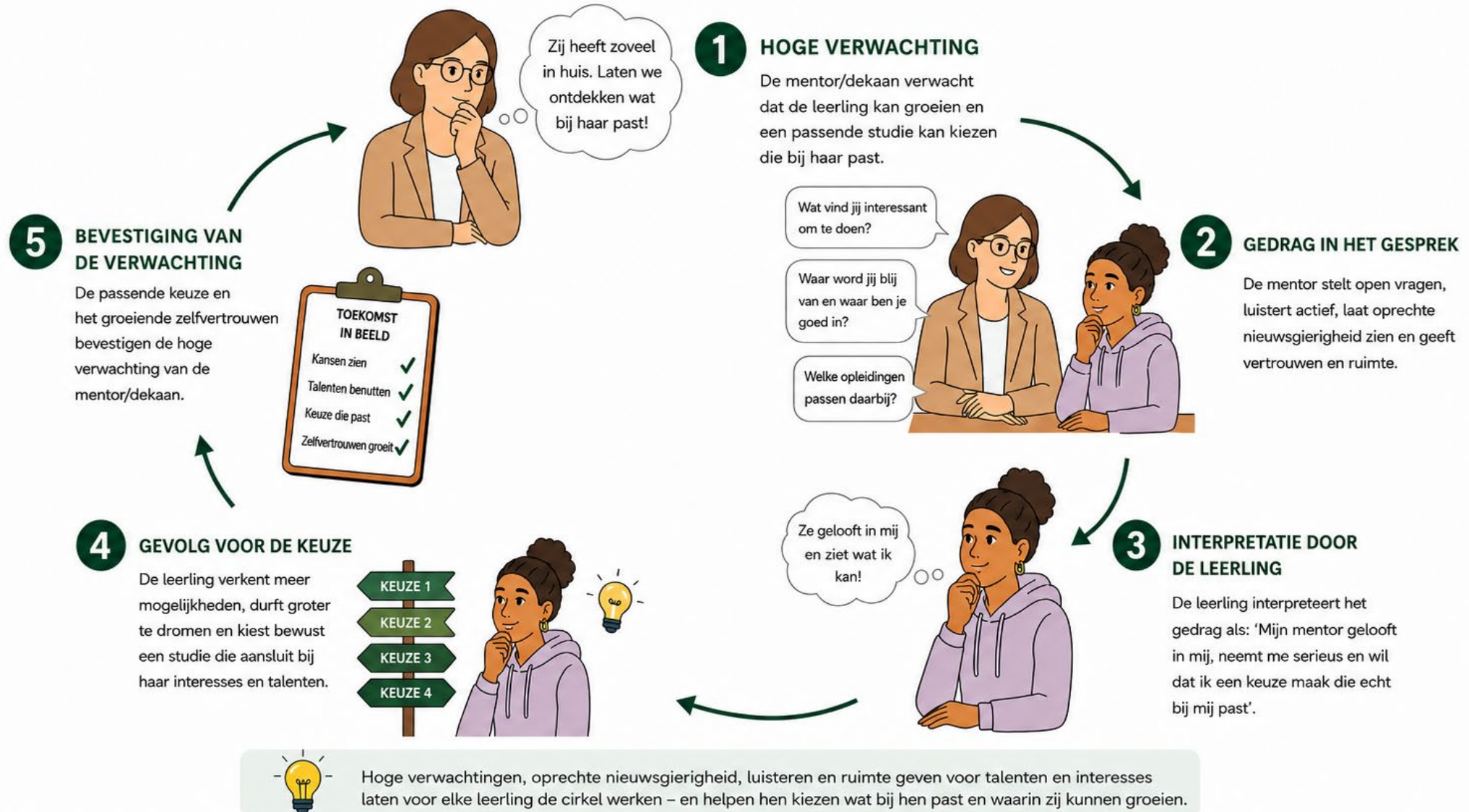
Olivia Johnston¹ · Helen Wildy² · Jennifer Shand²

Received: 4 July 2021 / Accepted: 24 September 2021 / Published online: 20 October 2021
© The Author(s) 2021

“The students’ beliefs about themselves as learners are shaped by the teacher’s communication of expectations of students, so that when the teacher conveys a belief that the student can succeed at school, the student believes it too and acts accordingly.”

“Wat leerlingen geloven over zichzelf wordt gevormd door de **verwachtingen** die de docent richting de leerling laat zien. Als de docent de verwachting laat zien dat de leerling het **goed** zal doen op school, dan **gelooft de leerling dat ook en zal deze zich hier ook naar gedragen.**”

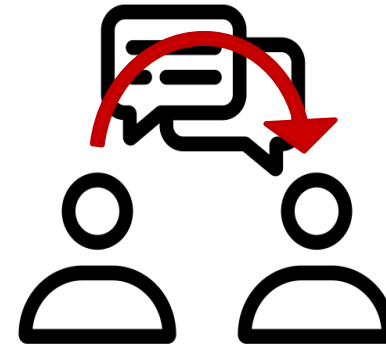
Hoge verwachtingen versterken studiekeuzes

Studiekeuze = Identiteit/interessegebaseerde keuze

Waar zit je met je aandacht bij het stellen van vragen?

Waar zit je met je aandacht bij het stellen van vragen?

Ander volgt jouw denkrichting

Ander schiet in de verdediging

Lage verwachtingen – weinig vertrouwen

Ja, maar... vragen
Komma, sufferd! vragen
Leidende vragen
Retorische vragen

Ander voelt zich uitgenodigd
om eigen gedachten en
gevoelens te delen

Hoge verwachtingen – veel vertrouwen

Vragen waarbij je geen
idee hebt wat het
antwoord zal zijn

Waar zit je met je aandacht bij het stellen van vragen?

Ja, maar... vragen

Komma, sufferd! vragen
Leidende vragen
Retorische vragen

Ja, maar... vragen

(lijkt open, maar je stuurt direct bij)

- “Ja, maar is dat wel realistisch met jouw cijfers?”
- “Ja, maar heb je ook gekeken naar andere opties?”
- “Ja, maar denk je niet dat dat te moeilijk is voor jou?”

Mogelijk effect: leerling voelt zich niet serieus genomen

Waar zit je met je aandacht bij het stellen van vragen?

Ja, maar... vragen

Komma, sufferd! vragen

Leidende vragen

Retorische vragen

Komma, sufferd! vragen

(eigenlijk een verkapte boodschap/oordeel)

- "Je hebt je nog niet ingeschreven, hè?"
- "Je hebt er nog niet echt over nagedacht, of wel?"
- "Je weet nog steeds niet wat je wil, hè?"

Mogelijk effect: leerling voelt zich tekortschieten/ beoordeeld

Waar zit je met je aandacht bij het stellen van vragen?

Ja, maar... vragen
Komma, sufferd! vragen
Leidende vragen
Retorische vragen

Leidende vragen

(je stuurt naar jouw antwoord of richting)

- “Waarom kies je niet iets met meer baankans?”
- “Zou een praktische opleiding niet beter bij jou passen?”
- “Denk je niet dat havo een te grote stap is?”

Mogelijk effect: leerling gaat zich aanpassen aan jouw verwachting

Waar zit je met je aandacht bij het stellen van vragen?

Ja, maar... vragen
Komma, sufferd! vragen
Leidende vragen
Retorische vragen

Retorische vragen

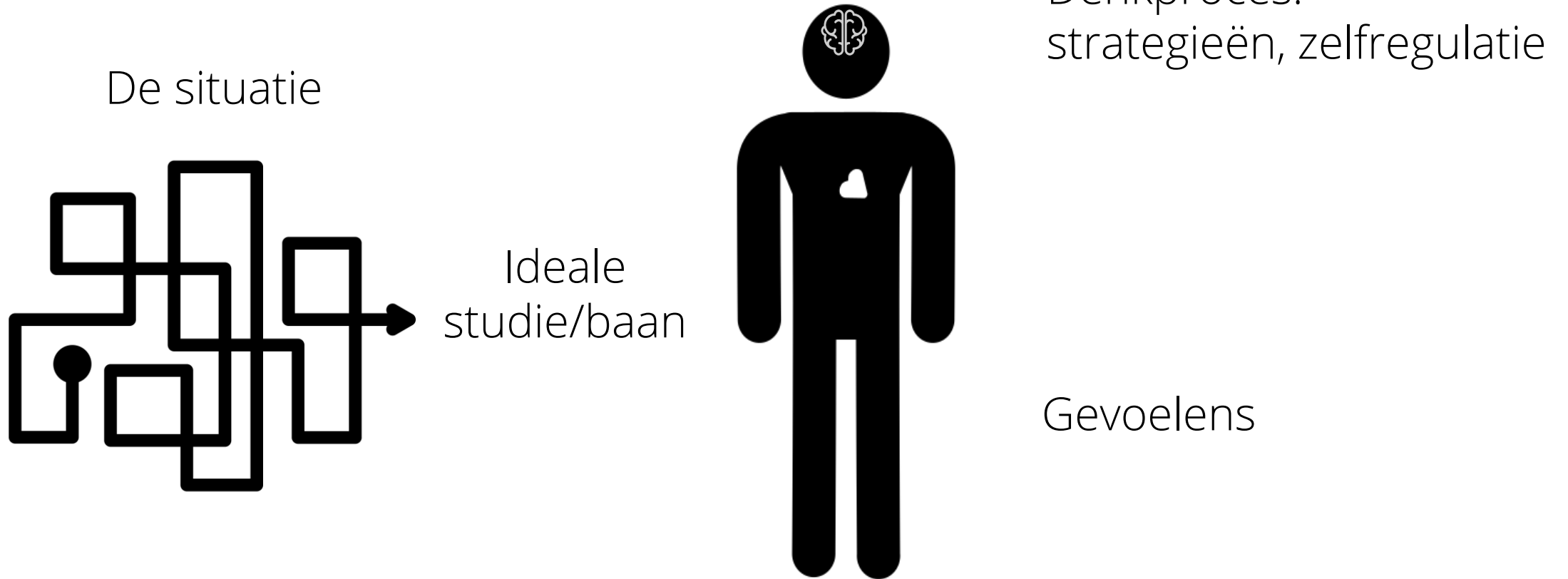
(je verwacht geen echt antwoord — oordeel zit erin)

- “Denk je echt dat dit een verstandige keuze is?”
- “Is dit nou de beste keuze voor jouw toekomst?”
- “Zie je zelf niet dat dit lastig wordt?”

Mogelijk effect: leerling voelt druk / kan defensief worden

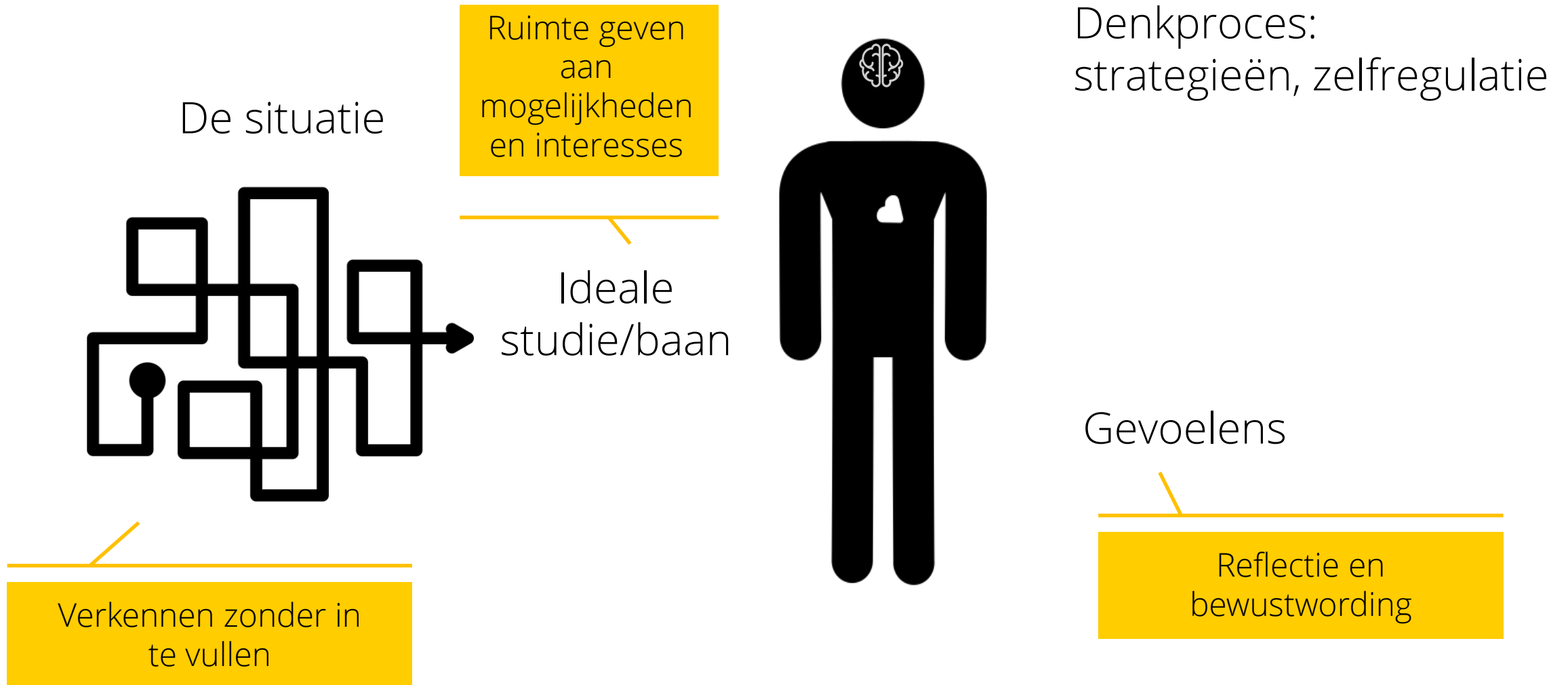
Vragen met hoge verwachtingen

Voerman & Faber (2021)

Vragen met hoge verwachtingen

Voerman & Faber (2021)

Voorbeelden van vragen waarbij de aandacht echt bij de leerling ligt

Situatie

- “Waar sta je nu in je keuzeproces?”
- “Wat heb je tot nu toe al gedaan om na te denken over je keuze?”
- “Wat maakt dat je zegt: ik weet het nog niet?”

Idealen

- “Waar zou jij nieuwsgierig naar zijn om verder te ontdekken?”
- “Wat lijkt jou interessant om later te doen?”
- “Als alles mogelijk was, wat zou je dan willen proberen?”

Welke van deze vragen zou jij morgen al kunnen inzetten?

Denken

- “Wat zou een volgende stap kunnen zijn voor jou?”
- “Hoe zou je erachter kunnen komen wat bij je past?”
- “Wat heb jij nodig om hier verder in te komen?”

Gevoel

- “Hoe voelt het voor je dat je het nog niet weet?”
- “Wat maakt het lastig om een keuze te maken?”
- “Wanneer twijfel je het meest?”

*Welke van deze vragen
zou jij morgen al kunnen
inzetten?*

Wil je oefenen met het stellen van vragen vanuit hoge verwachtingen?

- Workshop vanmiddag!
- Beeld- en didactisch coachtraject
Wij filmen en coachen vanuit hoge verwachtingen jouw studiekeuzegesprekken
- Meer informatie: [klik hier](#)

Aansluiting

Meld je aan voor onze activiteiten voor decanen en mentoren

Workshops

Doe mee met workshops over bijvoorbeeld academische transitie, studiekeuze en begeleiding in de klas.

Leergang

Til jouw LOB-praktijk naar een hoger niveau met onze leergang.

Decanenkring

Kom langs op de Universiteit Utrecht met je decanenkring voor een programma op maat.

Rector's Leage

Laat je leerlingen op je eigen school kennismaken met het wetenschappelijk onderwijs.

Conferenties

Kom naar onze conferenties gericht op de overgang van het vo naar een vervolgstudie.

In-company trajecten

Geen losse workshops, maar praktijkgerichte trajecten met een blijvende impact binnen jouw instituut.

Meer weten of direct
aanmelden? Ga naar:
uu.nl/aansluitingvowo

